

ТЕМА 1.
ВСТУП ДО ТЕОРІЇ
ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ

**Розробник : доцент кафедри менеджменту
ім. проф. Й.С. Завадського, Новак О.В.**

План лекції

1. Предмет, мета та цілі психології управління як науки
2. Сфери застосування психології управління та її зв'язок з різними напрямками психології
3. Методи дослідження в психології управління
4. Психологічні особливості соціального управління і керівництва
5. Принципи управління трудовими колективами

Психоло́гія

(від грецького ψυχή (psyché) — душа, дух; λόγος (logos) — вчення, наука)

- наука, що вивчає психічні явища наука, що вивчає психічні явища (мислення наука, що вивчає психічні явища (мислення, почуття наука, що вивчає психічні явища (мислення, почуття, волю) психологічне знання розвивалося з та поведінку людини, пояснення яких знаходимо в цих явищах.

Значний вплив на **психологічне знання** справляє розвиток суміжних наук (*медицина, педагогіка*) та людських практик (*мистецтво, релігія, управління*), які, в свою чергу, користуються досягненнями психології.

термін *психологія* з'являється в
XVI столітті

За півтора століття, з того часу як психологія почала самостійне існування, точаться суперечки щодо основних положень науки.

З моменту зародження **науки управління** ідуть спроби обґрунтування законів забезпечення регульованої стабільної поведінки людей в організаціях,

але все ж

обґрунтування важливості **психологічних аспектів** роботи колективу, як одного з ключових факторів в управлінні здійснюється **лише** в середині ХХ століття,

після усвідомлення, що людина та її поведінка є і основним фактором, і причиною, і ціллю існування організацій

Предметом психології управління

•є психологічні закономірності організації управлінського процесу, а також управлінські відносини з точки зору ситуацій менеджменту.

При цьому розглядаються відносини між:

- суб'єктом і об'єктом управління;
- членами організації, що знаходяться на одному і тому ж ієрархічному рівні;
- різними організаційними підрозділами в межах одного і того ж об'єкту управління.

Об'єкт управління

- **частина об'єктивної дійсності, на яку спрямована управлінська дія** (можуть бути як окремі індивіди, так і соціальні групи).

Суб'єкт управління

- **є носій (джерело) управлінської активності, спрямованої на певний об'єкт управління** (може бути як окремий індивід, так і соціальна група).

Суб'єкти і об'єкти управління взаємодіють, чинячи вплив один на одного.

Основна мета психології управління

- аналіз і опис психологічних умов і особливостей управлінської діяльності, приведення їх в систему, розкриття закономірностей і визначення причинних зв'язків між ними для розробки практичних висновків і рекомендацій.

Менеджмент навчає «що робити»

Психологія управління
навчає «як це робити»

Основними завданнями психології управління є:

- організація управлінської діяльності з точки зору її психологічної ефективності;
- вивчення особистості керівника і співробітників для розкриття можливостей їх професійного самоудосконалення і розвитку;
- забезпечення раціонального узгодження процесів керівництва і лідерства;
- регулювання внутрішньоорганізаційних соціально-психологічних процесів і явищ з точки зору забезпечення організаційної результативності;
- забезпечення результативного управлінського спілкування і взаємодії керівника з підлеглими.

Сфери застосування ПУ:

1. Особистості керівника і співробітників, можливості їх професійного самоудосконалення і саморозвитку

Результат вивчення особистості керівника

- опис моделей професійно значущих ***якостей*** керівників стосовно специфіки управлінської діяльності, психологічних ***типів керівників***, основних професійно-психологічних ***компетентностей*** та можливостей їх формування.

Результат вивчення особистості підлеглих

- опис ***умов і моделей*** найбільш ефективного управління співробітниками з урахуванням їх індивідуально-психологічних особливостей.

2. Питання взаємодоповнення процесів керівництва і лідерства

Результатом вивчення є опис:

- теорій та законів лідерства,
- моделей лідерських якостей керівників,
- переваг і недоліків різних стилів керівництва стосовно різних умов діяльності і професійної взаємодії;
- тощо.

3. Управлінське спілкування і взаємодія керівника з підлеглими

Результатом вивчення є опис:

- закономірностей і умов ефективності професійного **ділового спілкування** і управлінської **взаємодії** керівника з підлеглими (проведення ділових, дисциплінарних і профілактичних бесід);
- психологічних **типів підлеглих** і особливостей організації з ними управлінської **взаємодії**,
- алгоритмів проведення **публічних виступів, переговорів** тощо.

4. Внутрішньоорганізаційні соціально-психологічні процеси і явища та можливості управління ними

Результатом вивчення є опис:

- типів організаційної культури в контексті можливостей її цілеспрямованого формування і зміни;
- факторів і умов формування сприятливого психологічного клімату в організації;
- проблем неформального лідерства в службових колективах;
- моделей формування і управління командою професіоналів та ін.

5. Загальні і процесуальні питання організації управлінської діяльності.

Результатом вивчення є опис ефективних алгоритмів:

- делегування керівником своїх повноважень;
- прийняття управлінських рішень;
- проведення керівником ділових бесід, зборів, службових нарад, переговорів;
- тощо.

Психологія управління

пов'язана з:

- **психологією особистості** (вивчає якості, властивості і психологічні особливості особистості, їх вплив на поведінку, діяльність і спілкування людини);
- **соціальною психологією** (вивчає закономірності поведінки і діяльності людей, обумовлених фактом їх включення в соціальні групи, а також психологічні характеристики соціальних груп);
- **психологією розвитку і акмеологією** (вивчають процеси розвитку і формування психіки людей на різних етапах їх життєвого циклу)

Методи дослідження в психології управління

- спостереження,
- експеримент,
- психологічна діагностика
- аналіз результатів управлінської діяльності

Спостереження

- - метод наукового дослідження, що полягає в активному, систематичному, цілеспрямованому, планомірному та навмисному сприйнятті об'єкта, в ході якого здобувається знання про зовнішні сторони, властивості й відносини досліджуваного об'єкта.

Основні методологічні вимоги до спостереження такі:

активність (не споглядання об'єкта, а пошук і фіксація дослідником потрібного ракурсу бачення його),

цілеспрямованість (увага повинна фіксуватися тільки на [явищах](#), що цікавлять),

планомірність і послідовність (проходження за певним планом або сценарієм),

системність (ведення за певною системою для багаторазового сприйняття об'єкта в заданих режимах).

Експеримент

- - метод вивчення, який полягає у викликанні визначеного явища (чи його зміну) в штучно створених (лабораторних) умовах з метою дослідження і з'ясування процесу його розвитку.

Експеримент відрізняється від спостереження **активною взаємодією з досліджуваним об'єктом.**

Особливістю є повторюваність в описаних умовах необмежену кількість раз при отриманні ідентичних результатів